

BALETNO OBRAZOVANJE U HRVATSKOJ: PROCJENA STANJA KAO IMPLIKATORA BUDUĆEG RAZVOJA

BALLET EDUCATION IN CROATIA: ASSESSMENT OF THE SITUATION AS AN IMPLICATION OF FUTURE DEVELOPMENT

Autor: Tina Vrtar Stipić

1 UVOD

Suvremena obrazovna politika kompleksno je područje koju, uz situiranost u kulturnu politiku, karakterizira i suodnos sa svim ključnim segmetnima i odrednicama društva, na način da reflektira povijesno nasljeđe i postojeće mogućnosti razvoja društva te teži ostvarenju rezultata primjerenih projekciji budućnosti. Nacionalne specifičnosti obrazovnih politika obuhvaćaju i situiranost pojedinih segmenata unutar strukture cjelovitog školskog sustava zemlje. Jedan od tih dijelova, u kojemu se osobito reflektiraju kultura i tradicija, umjetničke su škole, a među njima i baletne.

Baletno obrazovanje u Hrvatskoj dio je cjelovitog sustava umjetničkog obrazovanja, koje uključuje osnovnoškolsku, srednjoškolsku i visokoškolsku razinu.¹ Njegov razvoj usko je povezan sa Školom za klasični balet u Zagrebu, još uvijek jedinom srednjom umjetničkom školom za odgoj i obrazovanje baletnih plesača u Hrvatskoj. Od svog osnutka 1949. godine škola je oduvijek veliku pozornost posvećivala kvalitetnom nastavničkom kadru ali i obrazovanju nastavnika. Na taj način nastavni kadar škole razvijao se usporedo sa samom školom (Hrbud-Popović & Herceg, 1999., str. 11). Pretpostavka kvalitetnog nastavnog kadra podrazumijeva i kvalitetno inicijalno obrazovanje nastavnika baletne profesije (Šagud, 2011., str. 3). Osnutkom Odjela plesa na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, studijskog programa Baletna pedagogija, nivo školovanja baletnog nastavnog kadra 2013. godine podigao se na višu razinu.² Ta činjenica nada je za još kvalitetnije baletno obrazovanje ali i potvrda kako je baletna umjetnost konačno akademski ravnopravna s drugim granama umjetnosti: glazbenom, likovnom i dramskom. Zapravo, do sada je jedino baletna umjetnost

¹ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

² Akademija dramske umjetnosti u Zagrebu. Preddiplomski studiji iz područja plesne umjetnosti. <http://masterwww.adu.hr/studiji/preddiplomski-studiji/preddiplomski-sveucilisni-studiji-iz-podrucja-plesne-umjetnosti/>

u tom smislu bila zapostavljena. Sve spomenute grane imale su svoje utočište na pripadajućim akademijama.

Baletno i uopće plesno obrazovanje značajno je za cjelokupni psihofizički razvoj djece (Krželj, 2009., str. 3) i zbog toga je tu vrstu obrazovanja potrebno podržavati. Republika Hrvatska putem resornog Ministarstva znanosti i obrazovanja tome pruža podršku kroz cijelu obrazovnu vertikalu. Važnost baletnog obrazovanja potvrdila je utemeljenjem već spomenutog Odsjeka plesa sa programskim studijem Baletne pedagogije pri Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Sve to skupa daje nadu i pokazuje stremljenje prema umjetničkom nivou bliskih nam i renomiranim europskim baletnim akademijama.

Ovaj rad se temelji na povijesnim odrednicama a svojim rezultatom empirije predstavlja trenutno stanje u baletnom obrazovanju u Hrvatskoj. Izabrana tema pripada područjima povijesti pedagogije, komparativnoj pedagogiji i kvalitete obrazovanja nastavnika. Pregled povijesti baletnog obrazovanja pomaže u definiranju njenih odrednica i procjeni kvalitete razvoja. Usporedba s europski značajnim baletnim akademijama pomaže da ustanovimo kako smo pozicionirani u Europi - po čemu zaostajemo, po čemu smo korespondentni ili u čemu prednjačimo. Intervju, karakterističan postupak u povijesnim istraživanjima (Tkalac Verčić i dr., 2010., str. 14), putem stavova i mišljenja bivših, sadašnjih i budućih baletnih pedagoga, pruža širu sliku o stanju u baletnom obrazovanju. Služeći se njegovim aplikativnim karakterom možemo utjecati na boljitak baletnog obrazovanja u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja prikazani su tabelarno i prikazuju probleme i izazove koje bi valjalo riješiti, a mogu poslužiti za formiranje upitnika pomoću kojega bi se mogla ispitati puno veća populacija ispitanika, na nivou svih plesnih škola u Hrvatskoj ili barem onih koje njeguju klasični balet. Upravo zbog toga ovaj rad ima idejni i aplikativni karakter. Autorica ovog rada aktivna je sudionica baletnog odgojno-obrazovnog procesa i svjesna je kako time direktno utječe na razvoj profesije, čiji joj je boljitak i daljnja uspješnost razvoja vrlo važna. Stoga je temeljno polazište ovog rada boljitak baletnog obrazovanja u Hrvatskoj.

2 METODOLOGIJA

2.1 NAČIN I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

Proučavanjem povijesnog razvoja Škole za klasični balet u Zagrebu, primjećene su ključne odrednice njenog razvoja kao predstavnicu kronološkog slijeda kritičnih momenata u povijesti baletnog obrazovanja i temelja daljnjeg istraživanja (Vrtar Stipić, 2018., str. 25). Analiza odrednica razvoja škole, utemeljenje studija Baletne pedagogije, te komparacija s europski baletno značajnim središtima pozicionira Hrvatsku u odnosu na druge renomirane europske centre. Osim spomenutoga, potreba za propitivanjem značaja baletnog obrazovanja u cjelokupnom psihofizičkom razvoju djeteta dovodi do nužnog propitivanja sadašnjeg stanja u baletnom obrazovanju iz čega proizlazi istraživački dio ovog rada. Spomenute razvojne odrednice, činjenice i potrebe predstavljaju teme o kojima su ispitanici u istraživačkom postupku, putem intervjua, iskazali svoje stavove i mišljenje, a čijim odgovorima je upravo i impliciran budući razvoj baletnog obrazovanja. Svrha empirije kvalitativnog je karaktera, jer se istraživanjem želi pružiti dublji uvid u istraživani problem (Milas, 2005., str. 571). Istraživač, osobno zainteresiran za proces empirije, osnovni je instrument prikupljanja i interpretacije rezultata (Cohen i dr., 2005., str. 267). Proces zaključivanja induktivan je od početka rada do samog zaključka. Istraživanje se odvijalo u stvarnim uvjetima, terenskim radom, u stvarnom okruženju (Milas, 2005., str. 588). Na temelju povijesnog istraživanja, empirija je dala sadašnju sliku stanja odnosno stavova i mišljenja ispitanika o baletnom odgoju i obrazovanju i ide u prilog sadašnjem istraživanju. Zaključno, induktivnom analizom odgovora ispitanika, implicira se budući razvoj baletnog obrazovanja.

Kombinacija polustrukturiranog i slobodnog intervjua način je prikupljanja podataka. Dubinski pristup intervjuu omogućio je opširne i bazične odgovore na postavljene teme, heuristički pristup problemu, potragu za novim spoznajama i razmišljanjima. Zadaća razgovora s ispitanicima nije se temeljila na prikupljanju podataka koliko na idejnom rješenju problema. Stoga, statistička obrada nije bila moguća.

Pri planiranju razgovora bile su obuhvaćene osnovne naznake i teme koje je valjalo razmotriti. Teme su unaprijed bile specificirane u obliku zadanog okvira a tijekom samog intervjua odlučivalo se o slijedu i načinu postavljanja pitanja (Mužić, 1982., str. 89). Nedostatak tog pristupa je u tome što se nehotice mogu izostaviti važne i istaknute teme, a fleksibilnost može rezultirati osjetno različitim odgovorima i tako ograničiti mogućnost usporedbe odgovora. S druge strane, mogućnost slobode u odgovorima također se pokazala kao nedostatak jer je povremeno dolazilo do nepotrebnog proširivanja tema. Pitanja su bila

potpuno otvorena i neopterećena unaprijed ponuđenim odgovorima. Na taj način svi ispitanici mogli su biti nesputani u svojim odgovorima. Pitanja su slijedila prirodni tijek misli, logiku razgovora i potpuno se prilagodila ispitaniku. Mogućnost slobode u odgovorima pokazala se kao nedostatak jer je povremeno dolazilo do nepotrebnog proširivanja tema. Dakle, teme su unaprijed bile specificirane u obliku zadanog okvira, a tijekom samog intervjua odlučilo se o slijedu i načinu postavljanja pitanja.

U svim polustrukturiranim odnosno slobodnim razgovorima omogućeno je sugovorniku da se izrazi na način na koji želi i dubini na kojoj želi, čime se dobiva vrlo kvalitetna informacija o temama i konačno, pedagoškoj problematici ovoga rada. U većini slučajeva sugovornici nisu pristajali na audio zapis, tako da je analizirani materijal nastao direktnim bilježenjem na papir. Većina ispitanika svojim je odgovorima obuhvatila više planiranih tema, dok su se neki zadržali na najviše dvije intervjuirane teme. Vrijeme razgovora u prosjeku je trajalo jedan sat, a vrijeme realizacije odnosno provedbe svih intervjua trajalo je otprilike mjesec dana. Neki su intervjui vođeni u neadekvatnim uvjetima ali su dali rezultate koji se prezentiraju u radu. Fokus grupa, koja bi vremenski bila jednostavnija, kao mogućnost postupka prikupljanja podataka, namjerno je izbjegnuta zbog pretpostavke kako postoje osobe kojima je nelagodno izražavati svoje mišljenje u grupi a koje bi se u nekim temama mogle povući u odnosu na dominantnije kolege, odnosno ispitanike. Osim toga, intervju je pokrивao i neke osjetljivije teme koje takvim načinom dobivanja podataka nebi osigurale tajnost i povjerljivost odgovora.

Istraživanjem su obuhvaćeni umirovljeni i aktivni nastavnici te studenti, čime je dobivena distribucija stavova i mišljenja po dobnim kategorijama odnosno s obzirom na radno iskustvo. Na taj način, jedan dio odgovora odraz je baletnog obrazovanja i kulturološke situacije u društvu u vremenu obrazovanja i djelovanja sada umirovljenih nastavnika, dok su s druge strane dobiveni odgovori studenata vizija budućnosti s aspekta njihove još nedovoljne involviranosti u nastavničkoj profesiji. Sve spomenuto ukazuje na bogat prikaz stanja jedne nastavničke profesije u njenom punom opsegu a dobiveni se odgovori mogu gledati kao podloga za neko novije istraživanje, kao pomoć za formiranje upitnika, koji bi zasigurno mogao dati precizniju statistiku stanja ove struke.

Populacija ispitanika u generalnim razmjerima nije velika, no s obzirom da se radi o jedinoj srednjoj baletnoj školi u Hrvatskoj s relativno malim brojem polaznika i nastavnika³, te kvoti od pet studenata po godini studija⁴, može se reći da ispitana populacija zadovoljava kriterije istraživanja (Cohen i dr., 2005., str. 93). Ispitanici su odabrani prema mogućnostima, odnosno izabrani su oni koji su imali informacije i bili ih spremni podijeliti. To se odnosi na umirovljeničku skupinu koja je teško dostupna za ovakav način istraživanja, pa je na razgovor pristalo svega pet osoba. Isti broj ispitanika odgovara broju studenata Baletne pedagogije, pa je i grupa od pet ispitanika oblikovala grupu aktivnih nastavnika. Zbog poštivanja zaštite podataka imena su šifrirana brojkom i definirana muškim rodom. Svi sudinici pristali su na intervju nakon što im je dano objašnjenje, zajamčena povjerljivost i anonimnost.

Provedeno je preliminarno istraživanje pomoću kojeg je provjerena jednoznačnost izabranih tema, prihvatljivost potpitanja, te kombinacija korištenih riječi. Preliminarnim odnosno testnim istraživanjem provjerena je jednoznačnost sadržaja odnosno jesu li teme i podpitanja prihvatljiva i jasna. Nažalost, suglasnost ispitanika za audio snimanja intervjuja nije postignuta. Sve zanimljivo i potrebno bilježeno je rukom a bilješke će biti predočene u analizi odnosno interpretaciji rezultata razgovora. Preliminarno istraživanje vođeno je s dvije osobe koje se dalje navode kao Preliminarni ispitanik 1 i Preliminarni ispitanik 2. Preliminarni ispitanik 1 nastavnica je klasičnog baleta u Školi suvremenog plesa Ane Maletić, a Preliminarni ispitanik 2 nastavnica predškolskog programa. Izabrane nastavnice, obje s dugogodišnjim iskustvom, imaju vrlo širok pogled prema drugim plesnim izričajima. Takvo gledište daje horizontalnu širinu i otvorenost prema sferama plesnog obrazovanja uopće.

Od samog početka istraživačkog postupka, intervju je bio pomno planiran počevši od određivanja tema, provedbe intervjuja, prijepisa, analize, provjera prema kriterijima kvalitete intervjuja i konačno, izvještaja objavom rezultata s obzirom na etiku istraživanja sa svojim jasnim zaključkom. Teme su određene analizom povijesnog razvoja baletnog obrazovanja, te su proizašle kao ključne i kritične točke tog razvoja. Na temelju cilja istraživanja⁵

³ Škola za klasični balet, Zagreb, Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2017./2018., str.5

⁴ Akademija dramske umjetnosti u Zagrebu, Informacijska knjižica prijavnih ispita radi upisa u BA studije, str. 5

⁵ Cilj istraživanja je procjena sadašnjeg stanja i definiranje problema i izazova u baletnom obrazovanju na temelju mišljenja i stavova ispitanih sudionika

proveden je intervju sa svim ispitanicima, učinjen prijepis odnosno priprema materijala za analizu, te potom izvršena analiza podataka koja se temeljila na redukciji podataka, preglednom iznošenju sažetih nalaza i usporedbom, sve do izvođenja zaključka. Prema kriterijima kvalitete, provjera intervjua bazirala se prvenstveno na njegovoj pouzdanosti putem provjere rigoroznosti provođenja. Moguća pristranost odnosno pogreška koja bi na bilo koji način utjecala na proces intervjua i rezultirala pogrešnim bilježenjem, neiskrenog ili namjernog iskrivljavanja odgovora, nastojala je biti izbjegnuta. Zaključak je dobiven kao rezultat povezivanja tema u šire kategorije, općim poopćavanjem, uspoređivanjem, uočavanjem međusobnih povezanosti i podvođenjem s posebnog na opće. Rezultat istraživanja dao je poticaj za daljnju kategorizaciju problema i temelja za anketno ispitivanje šire populacije, na nivou svih plesnih škola ili barem onih koje njeguju klasični balet.

2.2 ODABIR TEMA RAZGOVORA

U suvremenoj pedagoškoj literaturi kontinuirano se proteže problematika odnosa sadržaja poučavanja i samih učenika. Kritika današnjeg obrazovnog sustava vodećih pedagoških stručnjaka (Previšić, 2010., str. 9) usmjerena je prema realizaciji nastavnih programskih sadržaja koja manje vremena ostavlja učeniku i njegovim potrebama. Time sadržaj postaje subjektom nastavnog procesa. Postavljajući pitanje ispitanicima o problemima i izazovima u realizaciji nastavnog plana i programa, te analizom provedenih razgovora mogu se dobiti odgovori o iskustvima, stavovima i mišljenjima ispitanika o kvaliteti i realizaciji nastavnog programa u okviru njegovoga plana. Stoga se prva tema razgovora odnosi na stavove, iskustvo i mišljenje o nastavnom planu i programu u baletnom obrazovanju, njegovoj realizaciji i mogućim promjenama koje bi poboljšale njihov rezultat i zadovoljstvo učenika i nastavnika. No, sigurno da postoje poteškoće i potrebne su promjene koje bi zadovoljile kako nastavnike tako i učenike u njihovom zajedničkom nastavnom procesu.

Druga tema razgovora odnosi se na organizaciju baletnog sustava, prostorne i materijalne uvjeta rada, odnose u školi (nastavnik-nastavnik, nastavnik-učenik, nastavnik-roditelj), kulturu i ozračje škole. Potpitanja koja se postavljaju pomažu ispitanicima, koji ne razumiju na što se spomenuta tema odnosi, kako bi mogli dati direktnije odgovore, kao na primjer: Kakva su vaša iskustva/stavovi glede prostornih, organizacijskih mogućnosti? Što mislite je li zadovoljavajuća organizacija općeobrazovnih i stručnih predmeta u srednjem baletnom obrazovanju? Zašto ne postoji smjer za plesača klasičnog baleta na Studiju plesa a

istovremeno postoji izvedbeni program za suvremeni ples? Što je rezultat dislocirane organizacije rada Škole za klasični balet u proteklih desetak godina? Kakva su vaša iskustva u suradnji s roditeljima?

Treća tema govori o važnosti inicijalnog obrazovanja baletnih nastavnika. Naime, postoji određeni broj nastavnika koji su cijeli svoj radni vijek odradili bez formalnog obrazovanja za nastavnika baletne profesije. Oni su svoje znanje stekli neformalnim putem: usmenom predajom, privatnim satovima s istaknutim baletnim pedagogima ili organiziranim seminarima i tečajevima, koje je u većini slučajeva organizirala Škola za klasični balet u Zagrebu. Stjecanje dodatnih znanja pedagoško-psihološkog područja omogućeno je, primjerice, u Centru za obrazovanje nastavnika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. 2013. godine osnovan je programski studij Baletna pedagogija na Odsjeku plesa pri Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Baletno obrazovanje time je podignuto na viši stupanj. Iskustva i stavove o kvaliteti studija mogu izreći studenti, koji će se danas sutra naći u nastavnom procesu, ali možda već sad mogu istaknuti neka zapažanja referirajući se na program studija i njegovu trenutnu realizaciju. Sudeći prema kolegijima radi se o vrlo ozbiljnom i kvalitetnom studiju. Jedno od potpitanja a tiče se načina poučavanja odnosi se na sigurnu praksu, odnosno na edukaciju za sigurnu praksu koja je usmjerena na djetetove psiho-fizičke mogućnosti i njegov razvoj u baletnom obrazovanju. Drugo od potpitanja je važnost uvođenja drugačijeg načina vrednovanja u umjetničkim školama kroz elemente ocjenjivanja i važnosti opisnog ocjenjivanja. Možemo se pitati jeli cjeloživotno obrazovanje postaje opći imperativ ili samo osobna odgovornost za stalnim napredovanjem i potragom za boljim rješenjima profesionalnog rada.

Četvrta tema povezana je s Komparativnom pedagogijom i bavi se pitanjem kako se Hrvatska pozicionirala u odnosu na druge, više ili manje uspješne, baletne centre u Europi i šire. Potpitanja se mogu odnositi na razmišljanja o zaostajanju, napretku i/ili o korespondenciji s drugima. Ovdje se ispitaniku ostavlja otvoreno područje za razmišljanje kako bi njegov stav rezultirao kvalitetnim i osobnim razmišljanjem. Neminovno se komparirati s Mađarskom, točnije Budimpeštom, koja ima direktan utjecaj na inicijalno baletno pedagoško obrazovanje u Hrvatskoj, budući da se vodeći i najvažniji kolegiji Metodika klasičnog baleta i Metodika podrške održavaju pod vodstvom predavača s Mađarske plesne akademije iz Budimpešte. Predavači kolegija Metodika karakternih plesova i Metodika povijesnih plesova, koji dolaze iz akademskog učilišta Vaganova iz

Sankt-Petersburga u Rusiji, također čine okosnicu baletnog akademskog obrazovanja. Potpitanja se odnose na usporedbu prema organizaciji rada, uvjetima, broju upisane ili zainteresirane djece, nastavni plan i program te mišljenje o kvaliteti obrazovanja.

Peta, posljednja tema, govori o važnosti baletnog obrazovanja za cjelokupan psihofizički razvoj djece i na važnost baletnog odgoja i obrazovanja za kulturu u širem smislu. Postavlja se pitanje, je li moguće da baletno obrazovanje postane dostupno, raspoloživo, prilagodljivo i prihvatljivo svim zainteresiranima (Širanović, 2012., str. 6). U 21. stoljeću uočljiv je manjak fizičke aktivnosti i uopće kretanja kod mlade populacije. Pretjerana upotreba digitalne tehnologije odvlači djecu od igrališta i parkova a uvlači ih u zatvorene prostore gdje vrijeme provode sjedeći (Car, 2010., str. 287). Naredno potpitanje je potreba edukacije roditelja o važnosti bavljenja baletom odnosno plesom, koji osim isključivo fizičkog doprinosi i mentalnom zdravlju djeteta u njegovom razvoju (Krželj, 2009., str. 2). Potpitanje ove teme isprepliće se s prvom temom, koja se bavi problematikom nastavnog plana i programa povezujući i ispitujući mogućnost različitih programa istoga obrazovanja u vezi sa zastupljenošću zainteresirane djece. Spomenuti način obrazovanja može se usporediti s radom Glazbenog učilišta Elly Bašić, koje je funkcionalnim pristupom glazbenoj pedagogiji u nekoliko desetljeća svoga rada odgojilo velik broj polaznika u odnosu na druge glazbene škole, a dići se velikim postotkom upisanih akademskih muzičara. To je primjer dobre prakse jedne umjetničke škole i pokazuje važnost dobrog odabira pedagoškog pristupa nastavi.

3 REZULTATI

Induktivna analiza, s posebnog na opće, rezultirala je odgovorima ispitanika o određenim problemima i izazovima u baletnom obrazovanju, kao rezultatima istraživanja stavova i mišljenja svake pojedine grupe ispitanih baletnih pedagoga uključujući i preliminarno ispitivanje - Umirovljeni nastavnici (U), Aktivni nastavnici (N), Studenti (S) i Preliminarno ispitani nastavnici (P) – prikazuje Tablica 1.

Tablica 1 *Problemi i izazovi u baletnom obrazovanju – stavovi ispitanika*

Problemi i izazovi u baletnom obrazovanju	P	U	N	S
--	---	---	---	---

Nedovoljna priprema djece za program koji ih očekuje	✓	•	•	•
Preporuka prilagodbe programa prema sposobnostima (A i B program)	✓	✓	✓	✓
Pad opće fizičke sprema kod polaznika, slabije motoričke sposobnosti, koncentracija i prekomjerna tjelesna težina kod djece	✓	✓	✓	
Preustoj školovanja na akademski nivo kao jedno od rješenja preranog odnosno nereguliranog općeg i baletnog srednjeg obrazovanja		✓	✓	
Nužnost smanjenja audicijskih kriterija za upis u školu	✓			
Potreba masovnijeg pristupa školovanju zbog malog broja učenika			✓	✓
Premalo sudjelovanja na natjecanjima, smotrama, produkcijama	✓	✓		✓
Sve češće odustajanje djece ako ne osjete brzi uspjeh	✓			
Nužna prisutnost liječnika na audicijama (fizijatar, ortoped, fizioterapeut)	✓			
Nemogućnost kvalitetne selekcije zbog malog broja kandidata / polaznika		✓		
Potreba za kvalitetnijim programom predškolskih tečajeva			✓	
Preopsežnost nastavnog programa u baletnom školovanju	✓	✓	✓	
Nužnost uvođenja novih predmeta (pilates, gimnastika, rastezanje)				✓
Uvođenje petog radnog dana u tjednu u prva dva razreda	✓	✓	✓	✓
Loši prostorni uvjeti	✓	✓	✓	✓
Kvaliteta nastave u padu zbog lošeg metodskog pristupa i nedovoljnih pedagoških kompetencija nastavnika		✓		✓
Problem malog broja stalno zaposlenih nastavnika u odnosu na nastavnike - vanjske suradnike		✓		
Frustracija kod nastavnika zbog nemogućnosti ostvarivanja programa u ovisnosti od dječjih fizičkih predispozicija		✓		

Diskriminacija nastavnika po pitanju podjele zaduženja u nastavi		✓		
Roditelji i njihov pretjerani utjecaj na rad nastavnika i škole		✓		
Potrebna bolja komunikacija s roditeljima			✓	
Utjecaj dislocirane nastave na komunikaciju i međunastavničku informiranost.		✓	✓	✓
Zapostavljanje manje talentiranih učenika			✓	
Nedovoljna suradnja s teatrima koji njeguju baletnu umjetnost			✓	
Nedovoljno dobar odnos nastavnika prema učenicima				✓
Kašnjenje nastavnika na nastavu				✓
Nedovoljna stručnost nastavnika (zastarjele metode poučavanja)	✓	✓		✓
Važnost inicijalnog obrazovanja nastavnika ključno je pitanje		✓		
Inertnost i nezainteresiranost aktivnih nastavnika za studij		✓		✓
Kritika studiju s obzirom na intenziviranu nastavu		✓		✓
Kritika studija s obzirom na premalo nastavne prakse			✓	✓
Studij nije garancija kvalitete rada budućeg baletnog pedagoga			✓	
Osjećaj negativnog stava studenata prema aktivnim nastavnicima			✓	
Školovanje zastarjelo u odnosu na napredak baletne tehnike				✓
Preopširnost sadržaja studijskog programa Baletna pedagogija i nedovoljna poveznica općih kolegijskih u odnosu na baletno područje i struku				✓
Prijedlog preustroja na diplomsku (MA) razinu				✓
Hrvatska zaostaje po uvjetima rada, prosjeku predisponirane djece, internatskom pristupu školovanju, broju polaznika i organizaciji školovanja	✓	✓	✓	✓
Korespondentni smo ako gledamo na daljnji uspjeh pojedinih završenih učenika u teatrima i akademijama Europe i svijeta			✓	✓

Stagniramo po pitanju zapošljavanja domaćeg kadra u hrvatskim teatrima				✓
Uočen pad popularnosti bavljenja baletom zbog dijapazona drugih ponuđenih plesnih stilova u rekreativnim centrima u Hrvatskoj		✓		✓
Problemi kod upisa djece u sustav baletnog obrazovanja od strane roditelja zbog prefrekventno organizirane nastave (četiri puta tjedno)		✓		
Edukacija roditelja o višestrukoj dobrobiti baletnog obrazovanja mora postati imperativom		✓	✓	✓
Potreba stalnog usavršavanja aktivnih nastavnika	✓			
Nužnost edukacije nastavnika o savjetovanju s roditeljima i učenicima	✓			
Uvođenje "B" prilagođenog slabijeg programa	✓	✓	✓	✓
Baletno obrazovanje kao brand				✓
Klasična tehnika neprocjenljiv je temelj svim drugim tehnikama				✓
Školovanje omogućuje razvoj osobnih potencijala, sposobnosti, kreativnosti i samoizražavanja				✓
Dobra organizacija slobodnog vremena				✓
Stjecanje discipline rada				✓
Bolja koncentracija i fokusiranje u svim životnim situacijama				✓
jačanje samodiscipline i upornosti				✓
Stjecanje odgovornosti prema vlastitom tijelu				✓
Učenje pravilnog načina ishrane i briga o zdravlju				✓
Svijest opće važnosti fizičke aktivnosti i kretanja				✓

4 DISKUSIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA I KOMPARATIVNA ANALIZA PREMA DISTRIBUCIJI PO SKUPINAMA ODNOSNO PREMA RADNOM ISKUSTVU

4.1 PRELIMINARNO ISPITANI NASTAVNICI

Preliminarno ispitivanje potvrdilo je recentnost odabranih tema. Realizacija nastavnog plana i programa u osnovnoj i srednjoj školi otežana je zbog nedovoljno dobre pripreme djece, stoga se preporuča prilagodba programa prema njihovim sposobnostima, čime bi uvođenje "B" programa kao manje zahtjevnog postalo neminovno. Problem prostornih uvjeta postaje opći problem za sve umjetničke škole. Osim uvjeta, problem je u terminima održavanja nastave koja u većini slučajeva počinje prekasno odnosno kad su polaznici nakon cijelog dana preumorni.

Iz odgovora ispitanika može se zaključiti kako dosadašnje obrazovanje metodike nije dovoljno. U današnje vrijeme neophodna su znanja o anatomiji, psihologiji učenja i poučavanja, te edukacija pedagoga za sigurnu primjenu baletne tehnike, kao i dodatnih stručno-pedagoško-psiholoških kompetencija. Time se potvrđuje važnost utemeljenja studija Baletna pedagogija sa svojim propisanim programom. Nužna je dodatna edukacija nastavnika o savjetovanju u radu i odnosima s roditeljima i učenicima. Za promicanje važnosti bavljenja baletom, potrebno je educirati roditelje o utjecaju baletne tehnike na cjelokupan djetetov psihofizički razvoj. Time se prema mišljenju svih ispitanika može postići veći broj potencijalnih polaznika.

4.2 UMIROVLJENI NASTAVNICI / ISPITANICI

Prema mišljenju i stavu umirovljenih nastavnika, nastavni plan i program potrebno je revidirati ponajprije zbog brzine napretka baletne tehnike. Od spomenutih problema valja istaknuti: smanjen interes djece za upis u osnovnu baletnu školu, smanjenu opću fizičku sposobnost i koncentracije kod djece. Stoga je svakom zainteresiranom djetetu potrebno omogućiti uspješni završetak osnovnog baletnog obrazovanja. Prema mišljenju ispitanih umirovljenih ispitanika, svojedoban pokušaj uvođenja jačeg i slabijeg programa u predškolskom uzrastu nije bio dobro prihvaćen od strane roditelja koji su ga doživljavali kao stigmatizaciju njihove djece. Godišnje produkcije izuzetno su važne jer prezentiraju rad i postignuća škole, te ju istovremeno populaziraju. Kvalitetu nastave i nastavnika, smatraju isti, lošom zbog lošeg metodičkog pristupa i sve lošijih rezultata. Ima ispitanika koji osjećaju diskriminaciju u vezi s podjelom zaduženja u nastavi.

Uvjeti školovanja smatraju se izuzetno lošim. Dislokacija nastave utjecala je na gubitak komunikacije među nastavnicima. Smatra se da se roditelji pretjerano upliću u rad škole i nastavnika, dok s druge strane njihov interes i podrška izostaju kada škola traži njihovu pomoć u rješavanju nekih problema. Ispitani umirovljeni nastavnici ističu neusklađenost vremenskog trajanja općeobrazovne i baletne škole.

Važnost inicijalnog obrazovanja baletnih pedagoga ističe se, prema mišljenju umirovljenika, temeljnom i nužnom. Kritiziraju aktivne neformalno obrazovane nastavnike, koji ne pokazuju želju za uključivanjem u novoosnovani studij baletne pedagogije. Ističe se određena doza nezainteresiranosti za bilo kakvu vrstu stručnog usavršavanja i napredovanja, što rezultira osjetnim manjkom pedagoških kompetencija.

Govoreći o uvjetima školovanja i malog broja predisponirane djece, pozicionirani smo loše u odnosu na Europu. Prema mišljenju umirovljenih nastavnika, zaostajemo po internatskom sustavu obrazovanja te broju upisanih polaznika. Primjećen je pad popularnosti bavljenja baletom, što se povezuje s nedovoljnom popularizacijom i slabim marketingom škole, ali i ponudom tečajeva drugih plesnih stilova. Dodatni problem nastaje prilikom samog upisa u školu kada roditelji shvate da se nastava izvodi ne dva dana, nego četiri radna dana tjedno. Poput ispitanika u preliminarnom istraživanju umirovljeni nastavnici također uviđaju probleme koji su se posljednjih godina pojavili a tiču se motorike, koncentracije i opće spremnosti djece. Slažu se da je potrebna edukacija roditelja o važnosti bavljenja baletom.

4.3 AKTIVNI NASTAVNICI / ISPITANICI

Prema mišljenju i stavovima ispitanih aktivnih baletnih pedagoga, predškolski programi trebali bi biti kvalitetniji zbog primjećenih velikih problema u motorici, koncentraciji i fizičkim sposobnostima polaznika osnovne škole. Primjećeno je sve teže usvajanje gradiva, a u pripremnom tečaju djeca iz godine u godinu sve manje zadanoga mogu pravovremeno izvesti. Za stjecanje boljih rezultata, ispitanici predlažu smanjivanje broja djece u predškolskim tečajevima na pet do sedam po odjeljenju. U protivnom smatraju kako će se djeca zbog nedovoljno posvećene individualne pažnje ispisati.

Realizacija programa zbog njegove opsežnosti prema ispitanim nastavnicima kasni već s prvom godinom učenja, a realizacija ovisi o predisponiranosti djece za bavljenje baletom. S

druge strane smatra se kako bi sve eventualne promjene u programu bile kozmetičke prirode, jer je postojeći program kvalitetan i kao takav nužan za odgoj profesionalnog plesačkog kadra. Negira se slaba posjećenost baletnim natjecanjima i spominje se dobar plasman škole na Međunarodnim baletnim natjecanjima *Mia Čorak Slavenska*. Argument za dugogodišnje nepristupanje regionalnim natjecanjima u organizaciji Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga je sudjelovanje polaznika u baletnoj predstavi *Orašar* Baleta HNK u Zagrebu, zbog čijih proba i predstava polaznici previše izostaju s redovne nastave pa umjesto priprema za natjecanje odrađuju propušteno gradivo. Svi ispitani nastavnici smatraju kako je suradnja drugih baletnih škola sa središnjom hrvatskom baletnom školom nedovoljna.

Više od polovine ispitanih nastavnika smatra kako je mogućnost uvođenja intenzivnog i slabijeg programa neophodna zbog nedovoljnog broja djece, neophodnog za opstanak škole. Samo jedna nastavnica ističe kako bi vrlo rado radila u oba programa, za razliku od drugih koje to ne bi željeli raditi jer smatraju da se radi o školovanju učenika, odabranih za baletnu profesiju. Također, svi se slažu o potrebi veće masovnosti osnovne škole.

Dislocirana nastava, prema ispitanim nastavnicima, utjecala je na sve lošiju komunikaciju i odnose u školi na svim razinama. Postoji određena doza kritike u odnosu na zapostavljanje manje talentiranih polaznika kod nekih pedagoga. Svi se slažu oko loših prostornih uvjeta. Moguća neugodna iznenađenja zbog neprolaska učenika na godišnjim ispitima, prema stavu ispitanih, rezultat su nedovoljne informiranosti roditelja od strane pojedinih pedagoga. Također, svi ispitani nastavnici uočavaju da studenti akademije izražavaju negativnu kritiku prema načinu rada nastavnika i njihovog odnosa prema učenicima u školi.

Nastavnici smatraju studij generalno kvalitetnim, no manjkavim po pitanju intenzivnosti nastave glavnih metodičkih predmeta. Mišljenja su kako studij i stjecanje više stručne spreme nije garancija kvalitete i uspješnosti baletnih pedagoga. Komparirajući se s drugim europskim središtima ispitani nastavnici smatraju kako smo slabiji po pitanju broja upisanih polaznika, uvjetima rada i internatskog pristupa školovanju. Ipak jedna nastavnica prema svom iskustvu zaključuje da bi se vrlo mali broj djece opredjelio za takvu vrstu školovanja. Korespondentni smo po pitanju kvalitete rada, kako argumentiraju nastavnici spominjući uspjehe i nastavak školovanja naših učenika na renomiranim europskim baletnim akademijama.

Svi ispitani nastavnici slažu se o potrebi edukacije roditelja o dobrobiti bavljenja baletom u djetetovim razvojnim godinama, kojim će osim stjecanja tehnike usvojiti znanja o raspodjeli i načinu provođenja slobodnog vremena, odgovornosti prema vlastitome tijelu, načinu pravilne prehrane i opće važnosti kretanja. Kod većine ispitanih nastavnika osjeća se negativan stav prema drugim plesnim tehnikama koje ne zahtijevaju toliku požrtvornost, a nude puno više nastupa, produkcija i sudjelovanja na različitim natjecanjima.

4.4 ISPITANI STUDENTI

Prema mišljenju ispitanih studenata, baletno školovanje treba biti otvoreno i prilagođeno svim zainteresiranima, jer balet odgaja i obrazuje ne samo plesače već i buduću publiku, ljubitelje baletne umjetnosti a daje i dobar temelj budućim studentima baletne pedagogije. Time bi se smanjio elitizam upisa i stvorio novi cilj - balet kao dio općeg obrazovanja a ne isključivo stjecanja tehnike plesa. Zaključuju da se selekcija za narednu godinu školovanja treba temeljiti na radu i zalaganju a ne isključivo na rezultatu i procjeni tijela kao instrumenta za postizanje savršenosti izvedbe. Također, ističe se ideja o uvođenju baleta kao izbornog predmeta u općeobrazovne škole. Nadalje, hospitiranjem na nastavi uočeni su neki propusti nastavnika. Izgubljeno vrijeme zbog kašnjenja nastavnika na nastavu moglo bi se iskoristiti za izvođenje vježbi gimnastike, pilatesa ili istezanja. Nastavnici po njihovom mišljenju trebali bi raditi temeljitije i pažljivije s puno više inzistiranja na pravilnoj postavi tijela i prilagodbi polaznika. Isti studenti slažu se s uvođenjem petog radnog dana u tjednu u prvi i drugi razred osnovne škole.

Ispitani studenti smatraju studij baletne pedagogije bitnim i potrebnim, a hospitirajući na nastavi primjećena je neprihvatljiva i nedovoljna educiranost, nepedagoških metoda poučavanja i pristupa radu. Vjeruje se da će buduće djelovanje završenih studenata učenicima omogućiti kvalitetnije obrazovanje i stjecanje kvalitetnije baletne tehnike. Studij se smatra preopširnim po broju kolegija i sadržaju kolegija te premalo povezanog i usmjerenog prema baletnom području. Osim toga, smatra se da pojedini predavači nisu dovoljno stručni u baletnom kontekstu. Ističe se problem intenzivirane nastave i premali broj sati nastavne prakse. U analizi studija baletne pedagogije studenti smatraju da je broj i sadržaj kolegija prevelik obzirom na akademski stupanj koji se tim studijem postiže. Zato predlažu preustroj kolegija i uzdizanje studijskog programa na diplomsku razinu.

U odnosu na druge europske centre, ispitani studenti smatraju da se pri zapošljavanju zanemaruje domaći završeni kadar iako predstave pokazuju uspješne nastupe hrvatskih plesača. Nadalje, nemamo mogućnost odabira dovoljnog broja dobro predisponirane djece za baletnu profesiju pa je stoga potreban masovniji pristup školovanju. Smatra se da smo lošiji u pedagoškom pristupu, organizacijskim i tehničkim uvjetima ali da možemo korespondirati s drugim središtima, jer se unatoč svim poteškoćama stvaraju pojedini kvalitetni plesači. Jedan od ispitanika ističe kako unatoč tomu što smo mala zemlja posjedujemo stoljetnu tradiciju, te se ta činjenica ne smije zanemariti već iskoristiti i predstaviti baletno obrazovanje kao brand bez obzira hoće li završeni učenici ostati u baletu kao profesiji. Nove polaznike valja privući, a njihove roditelje educirati o važnosti baleta jer svako dijete pohađanjem baletne škole može razviti svoje potencijale i sposobnosti. Osim toga, ovim obrazovanjem može se razviti sposobnost dobre organizacije slobodnog vremena, stjecanja discipline rada, bolje koncentracije i fokusiranja, pa sve do jačanja samodiscipline i upornosti. Time bavljenje baletom djeci može pružiti višestruku dobrobit i pozitivni utjecaj na cjelokupni psihofizički razvoj.

Sumiranje istaknutih odrednica problema i izazova na koje nailaze svi ispitanici pokazuje mnogo zajedničkih dodirnih točaka. Tabela prikaz suhoparan je ali predstavlja izazove koje su potaknule teme razgovora.

5 ZAKLJUČAK

Cilj istraživanja je postignut - procjena sadašnjeg stanja u baletnom obrazovanju na temelju mišljenja i stavova ispitanih umirovljenih, aktivnih i budućih baletnih pedagoga i komparacija njihovih odgovora, omogućila je definiranje problema i izazova koji impliciraju mogućnosti za uspješan budući razvoj baletnog obrazovanja, odnosno utjecaja na daljnji razvoj. Obrada rezultata bila bi jednostavnija da je instrument ispitivanja bio upitnik, no razgovori su se s obzirom na želju za dubinskim ulazom u problematiku učinili boljim izborom. Unatoč tome, rezultat istraživanja dao je poticaj za daljnju kategorizaciju uočenih problema i novi temelj za anketno ispitivanje šire populacije, na nivou svih plesnih škola ili barem onih koje njeguju klasični balet. Baletno obrazovanje, kao segment umjetničkog obrazovanja, potvrdilo je važnost svojeg postojanja u sustavu odgoja i obrazovanja. Valja istaći kako ovaj rad po svojim rezultatima može imati idejni i aplikativni potencijal za

budućnost baletnog obrazovanja u Hrvatskoj, te ponuditi ideje za daljnja istraživanja koja po svojem opsegu nisu mogla biti obuhvaćena ovim radom, a koja bi mogla utjecati na boljitak baletne struke u Republici Hrvatskoj.

6 IZVORI I LITERATURA

1. Akademija dramske umjetnosti. Informacijska knjižica prijemnih ispita radi upisa u BA studije. <https://www.teatar.hr/wp-content/uploads/images/Informacijska-knji%C5%BEica-Prijamnih-ispita-radi-upisa-u-BA-studije-2016-2017.pdf>
2. Car, S. (2010.). Online komunikacija i socijalni odnosi učenika. *Pedagogijska istraživanja* 7(2), str. 281-289.
3. Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007.). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Slap.
4. Dumbović, I. (1991.). *Razvoj školstva u Hrvatskoj*. Zbornik radova. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
5. Filozofski fakultet u Zagrebu. Centar za obrazovanje nastavnika. <http://czon.ffzg.hr/>
6. Franković, D., et al. (1958.). *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor.
7. Glazbeno učilište Elly Bašić. <https://www.ellybasic.hr>
8. Horvat, A. & Lapat, G. (2012.). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja*. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/103394>
9. Horvat, K. & Zebec, T. (2008.). *Stručni ispit pripravnika u osnovnom i srednjem školstvu*. Zagreb: Zadružna štampa.
10. Hrbud-Popović, V. & Herceg, N. (1999.). *50 godina*. Zagreb: Škola za klasični balet.
11. Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga. www.hdgpp.hr
12. Hrvatsko društvo profesionalnih baletnih umjetnika. www.hdpbuh.hr
13. Kostović-Vranješ, V. (2015.). *Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja usmjereno prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj*. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/154589>.
14. Krželj, V. (2009.). *Dijete i sport*. Preuzeto s: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CYL1eIIALGEJ:https://bib.irb.hr/datoteka/513581.Dijete_i_sport.doc+&cd=6&hl=hr&ct=clnk&gl=hr&client=firefox-b-ab
15. Mađarska plesna akademija. <http://www.mtf.hu/eng>
16. Milas, G. (2005.). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

17. Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008. Preuzeto s: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-oiss.pdf>
18. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Preuzeto s: https://mzo.hr/sites/default/files/links/hrvatski_obrazovni_sustav.pdf
19. Mužić, V. (1982.). *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Sarajevo: Svjetlost – OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
20. Mužić, V. (2004.). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: EDUCA Zagreb.
21. Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene i plesne škole/uredio Josip Burjan. Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga, 2006.
22. Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole (2008.). Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga.
23. Ogrizović, M. (1976.). Trideset godina razvitka povijesti pedagogije u nas. U M. Koletić, M. Ogrizović, V. Puževski & H. Vrgoč (ur.), *Trideset godina naše pedagogije i školstva*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
24. Petljak Zekić, B., Rukljač I. & Urek S. (2013.). *Planiranje, organizacija i provedba modularno organiziranog stručnog usavršavanja učitelja razredne nastave grada Zagreba i Zagrebačke županije (zapad), priručnik o stručnom usavršavanju*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
25. Previšić, V. (2010.). Socijalno i kulturno biće škole: kurikulumske perspektive. *Pedagojska istraživanja* 7.2, str.165-174.
26. Šagud, M. (2011.). *Inicijalno obrazovanje odgajatelja i profesionalni razvoj*. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/116669>.
27. Širanović, A. (2012.). Pravo na obrazovanje između zakonske regulative i prakse. U M. Nikolić (ur.). *Unapređenje kvalitete života djece i mladih*. Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih.
28. Škola za klasični balet, Zagreb. <http://www.skolazaklasicnibalet.hr>
29. Škola za klasični balet, Zagreb. Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2017./2018. Preuzeto s: <http://www.skolazaklasicnibalet.hr/wp-content/uploads/2018/02/Godi%C5%A1nji-plan-i-program-2017-2018.pdf>
30. Tkalac Verčić, A., Sinčić Čorić, D. & Pološki Vukić, N. (2010.). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*. Zagreb: M.E.P. d.o.o. Zagreb.
31. Vrtar Stipičić, T. (2018.). *Razvoj baletnog obrazovanja u Hrvatskoj*. (Diplomski rad). Filozofski fakultet, Zagreb.

32. Zakon o umjetničkom obrazovanju. Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/516/Zakon-o-umjetni%C4%8Dkom-obrazovanju>
33. Zakon o obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Preuzeto s: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-oiss.pdf>
34. Zapisnik Sjednice Nastavničkog vijeća Škole za klasični balet u Zagrebu održane 9.9.1998.godine (Arhiv Škole za klasični balet, Zagreb)
35. Zapisnik Sjednice Nastavničkog vijeća Škole za klasični balet u Zagrebu od 1999.godine do 2001.godine (Arhiv Škole za klasični balet, Zagreb)
36. Zapisnik Stručnog vijeća nastavnika plesnih predmeta od 2003.godine do 2015.godine (Arhiv Škole za klasični balet, Zagrebu)